

*Маслей А. М.,
студентка,
Національний університет «Одеська юридична академія»*

ВЗАЄМОДІЯ МІЖНАРОДНОГО КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ВНУТРІШНЬОГО КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА НА ПРИКЛАДІ УКРАЇНИ

Проблеми взаємодії внутрішнього права з міжнародним правом, удосконалення на цій основі національного законодавства набувають для України особливого значення у зв'язку із проголошенням незалежності, виходом на міжнародну арену як самостійного повноправного суб'єкта, проголошенням курсу на інтеграцію до демократичної міжнародної спільноти й системи європейського співробітництва. Саме тому вони постійно перебувають в полі зору виконавчої та законодавчої влади, а також представників наукової спільноти. Окремі аспекти співвідношення кримінального та міжнародного права розглядаються в працях багатьох відомих учених, серед яких є фахівці, які спеціалізуються на кримінальному праві (П. С. Ромашкін, І. І. Карпець, В. О. Навроцький, О. О. Дудоров та інші), а також фахівці з міжнародного права (М. І. Костенко, І. І. Лукашук, Г. В. Ігнатенко, Т. Л. Сироїд, В. П. Панов, В. Е. Грабар тощо). Це в свою чергу, з одного боку, вносить певні розбіжності в деякі аспекти міжнародної кримінально – правової проблематики, а з іншого – міждисциплінарний підхід збагачує ідейний потенціал та розширює межі досліджень.

Кримінальне право, зароджувалось ще з давніх часів, на відміну від міжнародного, яке набуло особливого розвитку лише у XX столітті. Відносини між державами поступово набували статусу міжнародних, за своїм змістом вони почали виходити за межі компетенції якої – небудь окремої держави, ставали об'єктом спільної компетенції держав або всього міжнародного співтовариства в цілому. Це викликало необхідність координації дій на міжнародному рівні з метою підтримки певної збалансованості у світовій спільноті. Але не зважаючи на це й досі серед науковців немає єдиної точки зору щодо місця міжнародного кримінального права в системі права. Одні фахівці визнають міжнародне кримінальне право галуззю міжнародного права (В. П. Панов, Т. Л. Сироїд, А. В. Наумов, І. І. Лукашук), інші – самостійною, специфічною галуззю

(А. А. Музика, Є. В. Лашук, Г. В. Ігнатенко). Деякі вчені (Л. Н. Галенська) взагалі заперечують його існування як галузі права та вважають підрозділом науки міжнародного права. Заслужує на увагу позиція В. О. Навроцького, який розглядав міжнародне кримінальне право як комплексну галузь, що включає інститути міжнародного та національного права.

В наш час, міжнародне кримінальне право являє собою сукупність кримінально – правових норм, які встановлюють злочинність і караність найбільш серйозних і таких, що викликають стурбованість усього міжнародного співтовариства, посягань на міжнародний мир, міжнародну безпеку, людяність. Останнім часом навіть відбувається теоретичне відокремлення комплексної підгалузі міжнародного права. Такий бурхливий розвиток міжнародного кримінального права, зумовлений процесами глобалізації, які відбуваються в суспільстві, зближенням правових систем, інтернаціоналізацією й транснаціоналізацією злочинності, схожістю завдань, які розв’язуються різними державами в протидії злочинності, все частіше задумуються про необхідність кодифікації норм міжнародного кримінального права. І навіть існувала й досі існує думка щодо створення Міжнародного кримінального кодексу. За сучасних суспільно-політичних умов розвитку світового співтовариства правильним буде приєднатися до позиції Б. В. Волженкіна та зауважити, що найбільш реальною виглядає кодифікація кримінального законодавства на регіональному рівні: в країнах Європейського Союзу, Співдружності незалежних держав та інших міждержавних об’єднань. Так, Україна є членом Співдружності незалежних держав (СНД), а її Статут (1993 р.) передбачає, що держави – члени сприяють зближенню національного законодавства.

Співвідносячи вказані галузі, не можна не відзначити спільне в їх предметах, а також те, що в ході еволюції МКП намітилася тенденція до зближення їх змісту. В сучасному правознавстві роблять висновок про комплексний характер предмета даної галузі: до якого включають співробітництво держав у запобіганні, розслідуванні, покаранні в особливому порядку злочинів, передбачених у міжнародних угодах, питання співробітництва держав у правовій допомозі в кримінальних справах, встановлення злочинності й караності діянь, небезпечних для міжнародного правопорядку, діяльність міжнародних організацій у боротьбі зі злочинністю. Важливим моментом є те, що зміст основної категорії – злочину

відрізняється у цих галузях права. У кримінальному праві України злочином визнається передбачене КК суспільно небезпечне винне діяння (дія або бездіяльність), вчинене суб'єктом злочину. У міжнародно – правових документах категорія злочин є більш широю і включає: кримінально карані діяння фізичних осіб (якщо вони зачіпають інтереси кількох держав чи міжнародної спільноти); тяжкі порушення міжнародного права, що тягнуть визнання злочинною певної держави (агресія, геноцид); порушення певних міжнародних стандартів у галузі захисту прав людини, яких держави повинні дотримуватись при розробленні та застосуванні внутрішнього права. В. О. Навроцький зазначив, що суспільна небезпека злочинів у міжнародному кримінальному праві виходить за межі однієї держави чи суспільства і такі діяння посягають на цінності, які захищаються всіма представниками світової спільноти (мир та мирне співіснування народів, права людини, анти-терористична безпека тощо). При цьому предмет внутрішнього та міжнародного кримінального права може частково перетинатися (співпадати). Так, злочин за внутрішнім кримінальним правом може перебувати за межами міжнародної кримінально – правової юрисдикції, а злочин за МКП – не визнаватися правопорушенням у КК України. Таким чином, у межах предметів міжнародного й внутрішнього кримінального права можна знайти сфери виключно міжнародно – правового регулювання і сфери виключно внутрішнього кримінально – правового регулювання. Існують і сфери універсального регулювання – групи відносин, що є предметом як міжнародного кримінального права, так і внутрішнього кримінального права. Наприклад, агресія як міжнародний злочин забороняється одночасно нормами МКП і кримінального права України.

У загальному вигляді зв'язок кримінального права з міжнародним яскраво відбивається у здійсненні протидії конкретним видам злочинів міжнародного характеру, які одночасно посягають і на міжнародний, і на національний правопорядок, становлячи суспільну небезпеку для багатьох держав. Цей характер взаємозв'язку знаходить свій прояв у встановленій у КК України відповідальності за так звані «конвенційні» суспільно небезпечні діяння, які визнані світовим співтовариством злочинами, та підстави й межі кримінальної відповідальності за які визначені відповідними міжнародними договорами. Конвенції охоплюють ті види злочинів, які

викликають особливу заклопотаність міжнародного співтовариства. З урахуванням положень Міжнародної конвенції про боротьбу з захопленням заручників національний кримінальний закон передбачив відповідальність за захоплення заручників (ст. 147). Те ж саме стосується й піратства (ст. 446), відповідальність за яке у вітчизняному кримінальному законодавстві з'явилася після приєднання нашої держави до Женевської конвенції про відкрите море 1958 року та Конвенції ООН з морського права 1982 року. Фактично всі інші злочини з Розділу XX Особливої частини КК України – злочини проти миру, безпеки людства і міжнародного правопорядку – кореспондують положенням відповідних міжнародних конвенцій, угод, протоколів тощо.

Таким чином, на сьогодні правове забезпечення ефективності міжнародного співробітництва у сфері протидії злочинності, імплементація міжнародних стандартів кримінального права й правосуддя є одним із пріоритетних завдань законотворчої діяльності та юридичної науки нашої держави.

Муравська І.В.,

студентка,

Національний університет «Одеська юридична академія»

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ОСІБ, ПОТЕРПІЛИХ ВІД ЗЛОЧИНУ

Особа, що потерпіла від злочинних посягань на життя, здоров'я, честь та гідність, потребує правового захисту, а також моральної та матеріальної допомоги. Сьогодні проблема захисту прав та інтересів потерпілих є досить актуальною. Адже з кожним роком кількість осіб потерпілих від злочинів постійно збільшується, і тому все більше людей потребує допомоги.

На міжнародному рівні основними документами з захисту прав потерпілих є: Європейська конвенція щодо відшкодування збитку жертвам насильницьких злочинів від 24 листопада 1983 року, Декларація основних принципів правосуддя для жертв злочинів та зловживання владою, прийнята резолюцією 40/34 Генеральної Асамблеї від 29 листопада 1985 року, документи Конгресів ООН із запобігання злочинності і поведження з правопорушниками (Конгреси ООН проходили: Перший – Женева, 1955 р., Другий –